

יישומים נוספים של התכנית

עקרונות תכנית 'קש"ר' יישמו בסדנאות ובימי עיון קצרים עם קהלים קטנים וגדולים (גם מעבר ל-100 משתתפים). להלן נציג דוגמה של יום עיון כזה שנערך על נושא בקונפליקט בציבוריות הישראלית. אנו רוצים להדגיש שניתן להשתמש בעקרונות ובכלים שהוצגו במדריך זה בצורות יצירתיות ומגוונות.

א. פאנל

- יבחרו אנשים בעלי זהויות שונות על הנושא הנידון.
- חשוב שהמשתתפים בפאנל יציגו מגוון רחב ביותר של הנושא בדיון.
- צריך להכין את חברי הפאנל מראש באמצעות הנחיות לעקרונות הבאים:
  1. הקו הכללי הוא שידברו על היחס שלהם לנושא באופן אישי ולא אידיולוגי. אפשר לעשות זאת באמצעות בקשה להביא סיפור אישי שידגים יחס זה.
  2. כל אחד מהמשתתפים בפאנל יתבקש להתייחס לערכים, למשמעות ולמחויבויות שייחס לנושא, או להשפעת הנושא עליו.
  3. חברי הפאנל לא יגיבו אחד לשני.
  4. חייב להינתן זמן שווה לכל המשתתפים כך שקולו של כל אחד יישמע.
  5. חשוב שהמנחה/ים יעמוד/יעמדו בנחישות על שמירת הכללים וההנחיות.

להלן דוגמה מההנחיות לפאנל שנערך לפני ההתנתקות:

- מהן התחושות שלכם סביב ההתנתקות?
  - האם את/ה יכול/ים לספר סיפור שידגים את התחושות שלכם ומשמעותן לגבי ההתנתקות?
  - אילו ערכים ומשמעות מבוטאים בסיפור שלכם ובהתייחסות שלכם להתנתקות?
- לאורך כל היום יתבקש הקהל לשים לב לנקודות, לאנקדוטות ו/או לסיפורים שתופשים את תשומת ליבם, נוגעים בהם, מרגשים אותם, מהדהדים להם. בסדנה שתתקיים בסוף היום יהיה מקום בו יוכלו לספר על מה שנגע בהם ועל הסיבות לכך שזה נגע בהם.
- בנוסף לפאנל או במקומו ניתן להראות סרטים שמייצגים דעות שונות לגבי נושא הדיון ולערוך עליהם את המשך הסדנה והפאנל.

ב. כללי שיח מוגן

- לפני שמתחלקים לקבוצות חשוב להגיע לסיכום לגבי כללי השיח המוגן. לפי הזמן המוקדש לסדנה/יום-העיון יחליטו המארגנים אם להפיק את הכללים באופן אינטראקטיבי או להציג רשימה של כללים מוכנים מראש (המופיעה בנספח א' למדריך זה).
- רציונאל - צריך להסביר את החשיבות של הכללים כיוצרים מרחב מוגן המאפשר הקשבה ושיח. ללא הכללים יהפוך, בדרך כלל, השיח על נושאים רגישים לזירת ויכוחים ומונולוגים והוא עלול לפגוע במשתתפים.

- אם המנחים יבחרו באפשרות של הפקה אינטראקטיבית של הכללים, יעלה הרציונאל הזה בזמן דליית הכללים מהמשתתפים. אולם אם יבחרו באפשרות שהכללים ינתנו ללא הפקה אינטראקטיבית, יש צורך להסביר את הרציונאל הזה בצמוד לנתינתם.

להלן תרגיל להפקת כללי שיח מוגן:

תרגיל ליצירת כללים ל"שיח מוגן"

- התחלקו לזוגות כאשר כל אחד יראיין את השני.
- חשבו על סיטואציה בה היה לכם נוח לדבר על נושא קונפליקטואלי או רגיש עם אדם השייך לקבוצה שונה משלכם בחברה הישראלית וספרו בפרוטרוט עליה.
- דונו יחד בתנאים שאפשרו את הסיטואציה (רשמו אותם):
  - ביחס ובהתנהגות של השומעים.
  - במצב ובגישה הפנימית שלכם.
  - בתנאים הסביבתיים האחרים שהיו שם.
  - בניסיון שלכם.
  - בכל דבר אחר.
- במליאה יועלו חלק מהתנאים ותיווצר רשימה של כללי שיח מוגן.
  - תוצרים אפשריים:
    - הקשבה, כבוד, קבלה.
    - הימנעות מניסוחים שיפוטיים, וכחניים ומנימה קנטרנית.
    - ניסוח הדברים בשם עצמכם ללא הכללות או הישענות על 'טבע הדברים'.
    - הקצבת זמן שאפשרה השתתפות של כל אחד מהמשתתפים בשיח.

ג. הצגה תאורטית

ניתן להשתמש במצגת המצורפת בנוספח או בחלקים ממנה כבסיס להרצאה קצרה על תכנית קש"ר בכלל.

ד. קבוצות הדהוד

- את המליאה יש לחלק לקבוצות של פחות מעשרה משתתפים.
- עדיף להשתמש לכל קבוצה במנחה שיש לו ניסיון כלשהו בתכנית קש"ר או בתכניות דומות.
- מומלץ ביותר לכנס את המנחים לפני הסדנה או יום העיון לזמן לא ארוך כדי להכין אותם ליום זה או שניתן לעבות את ההנחיות הכתובות ו/או לשוחח עם כל אחד בטלפון.
- המנחה יחזור על כללי השיח המוגן ויסביר את ההנחיות להידהוד:
  - מה במה ששמעת נגע בך, הדהד אצלך, ריגש אותך (באופן חיובי, מעצים, מלמד, מועיל)? הייה ספציפי.
  - למה זה נגע בך? הבא אנקדוטה מחייך שתסביר מדוע מה ששמעת נוגע בך וחשוב לך.
  - לאן לקחה אותך ההקשבה לנקודה שהזכרת? האם אתה מרגיש אחרת ממה שהיית לפני יום זה? כיצד?

- איזו שאלה סקרנית פתוחה יש לך לגבי הנקודה שדיברה אליך? אילו שאלות יתנו תחושה חיובית ומעצימה לנשאלים? (לא שאלות שיש עליהם תשובה של כן או לא.)
- ייבחר נציג שירשום את ההדהודים ושיציג במליאה את נקודת השיא עבורו בקבוצתו.
- הנציג יבדוק עם הקבוצה אם מה שהוא מתכוון לספר כרגע משמעותי ומתאים לכולם.

ה. שיתוף במליאה

- נציגים מכל קבוצה יספרו על רגע שיא בקבוצתם.
- ייערך סבב שני שבו יענו הנציגים על השאלות הבאות (אין צורך לענות על כל השאלות, אלא רק להתייחס אליהן באופן כללי):
- איך ישפיע יום זה עליך בעבודתך?
- מה אתה לוקח מיום זה לעבודתך, במיוחד בהתייחס נושא הנידון?
- מה אתה לוקח מיום זה לעבודתך לגבי שיח רב תרבותי?

סיכום

המטרה המרכזית של מדריך זה, הוא לתת כלי שיאפשר לאנשים מטרבויות ודעות שונות להקשיב אחד לשני תוך התמקדות בסיפורים אישיים ולא בהכללות. זאת גם כאשר אין מלכתחילה מטרה שנגיע להסכמות או פשרות. לאנשים יש נטייה להיאחז בסיפור הדומיננטי המדגיש ומקבע את המרחק בין קבוצות. נורמות ושיחים חברתיים ותרבותיים רבים מקבעים את הנטייה הזו וגורמים לכך שהרבה מהשיח הציבורי במדיה, הספרות והעיתונות רק מחזקים את הסיפור של המרחק, ה'אחרות' ורגשות האיבה והשנאה.

אנו כותבי התוכנית באים מגוונים מאוד שונים של החברה הישראלית. חברי קבוצות החשיבה והפעולה שהיוו את הכר ליוזמת כתיבת תוכנית זו, התגייסו לכך מתוך התנסות אישית בגישה. גילינו שכלים אלו אפשרו לנו להושיט אוזן קשבת למרחקים שלא היינו רגילים אליהם. פתיחת אוזן קרויה לסיפורים של אנשים מאוד שונים מאיתנו העשירה אותנו, אפשרה לנו יצירת סיפורים חדשים מורכבים ומורחבים יותר על המחלוקות. כמו כן, היא חיברה בינינו ומצאה מצעים משותפים בין דתיים לחילוניים, בין שמאלניים למתיישבים, בין ערבים ויהודים, בין ערבים למתיישבים ועוד. מעבר להתנסות האישית רבים מאיתנו יחד ולחוד יישמו את התכנית כמקשה ובחלקים בהקשרים ובגילאים שונים וקיבלו משובים יוצאים מן הכלל.

האמונה שלנו היא שכאשר מקשיבים אחד לשני תוך התעניינות אמיתית באחר, בין השאר ע"י שאלת שאלות סקרניות, לומדים להכיר אותו ולהבין אותו מהמקום שלו ומהזווית שהוא רואה את הדברים. פעמים אף מגלים נקודות דמיון והשקה שיוצרות אפשרות לנקודות מפגש. חושפים נקודות כוח ואור בסיפורים שלנו ושל האחר, שמגלים ערכים וכוחות של בני אדם. כל אלו מאפשרים פעמים רבות צמיחה של סיפור חדש משותף ליחסים בין חברי הקבוצות השונות.

סיפורים חדשים אלו מאפשרים ומטפחים קשרים בין אנשים וקבוצות שבלי כלי זה לא היו מעלים על דעתם כל קשר, ובודאי לא קשר עמוק ובעל מחויבות כפי שנוצר.

אחד הדברים הייחודיים בתכנית זאת הוא שחיזוק הקשר אינו בא על חשבון הזהות האישית והקבוצתית של המשתתפים בה, אלא באופן שנראה פרדוקסלי הזהות האישית והקבוצתית נבחנית, מוגדרת ומוצהרת באופן שאף מחזק ומגבש אותה. נראה לנו שדווקא מעמדה כזו של גיבוש זהות אישית וקבוצתית יש סיכוי גדול יותר ליצירת סיפורים מועדפים לקונפליקט הבין קבוצתי ולגילוי המשותף.

ביבליוגרפיה

- ווייט, מ' ואפסטון, ד' (1999). אמצעים סיפוריים למטרות טיפוליות. תל אביב: הוצאת צ'ריקובר.
- פרנקל, ו' (1970). אדם מחפש משמעות. תל אביב: דביר.
- Bird, J. (2001). *The Heart's Narrative: Therapy and navigating life's contradictions*. Auckland: Edge press.
- Chasin, R., Herzig, M., Roth, S., Chasin, L., Becker, C., & Stains, R.R. (1996). From diatribe to dialogue on divisive public issues: Approaches drawn from family therapy. *Mediation Quarterly*. 13(4). Pp. 323-344.
- Frankl, V. E. (1968). *Man's Search for Meaning*. Boston: Beacon Press.
- Freedman, J. and Combs, G. (1996). *Narrative Therapy: The social construction of preferred realities*. New York: Guilford.
- Gergen, K. (1991). *The Saturated Self: Dilemmas of identity in contemporary life*. New York: Basic books.
- Madigan, S. and Law, I. (1998). *Praxis: Situation discourse, feminism and politics in narrative therapies*. Vancouver: Yaletown family therapy.
- Morgan, A (2000). *What is Narrative Therapy? An easy to read introduction*. Adelaide: Dulwich Centre Publications.
- Shalif, Y. (2005). Creating care-full listening and conversations between members of conflicting groups in Israel: Narrative means to transformative listening, *Journal of Systemic Therapies*. Vol. 24(1). Pp. 35-52.
- White, M. & Epston, D. (1990). *Narrative Means to Therapeutic Ends*. New York: Norton.
- Winslade, J., & Monk, G. (2000). *Narrative Mediation: A new approach to conflict resolution*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

נספחים

נספח א': כללי קשב ושיח מוגן

כללי קשב ושיח מוגן

- כל אחד מדבר על עצמו ועל ניסיונו ולא על אחרים
- כל אחד מביא מניסיונו הספציפי ולא עושה הכללות ומעיר הערות על "טבע הדברים"
- אין להניח הנחות, אלא לשאול ולברר את כוונת הדברים של האחר
- אין להתפרץ לדברי השני חוץ מאשר כשאיננו שומעים
- כאשר לא רוצים לדבר, יש לאמר זאת ועוברים לשאלה הבאה או לאדם הבא
- יש ליצור חוזה המאפשר לכל הקולות להישמע
- יש להקשיב בסובלנות – לא תוך כדי ויכוח או תגובתיות
- יש לשמור על קשר עין ועל שפת גוף מקשיבה
- יש לשמור על חוסר שיפוטיות וזלזול כלפי האחר
- יש לשרוד ולהתאפק גם כאשר הדברים הנאמרים קשים לשומע/לשמיעה
- יש לשמור על סודיות הדברים שנאמרים
- יש לקבוע כללים לשמירת הכללים: מי, מתי ואיך
- מותר להתריע על אי שמירת הכללים
- יש להשתמש בעקרונות ההדדיות ולהתחבר אחד אל השני

נספח ב': מצגת תכנית קש"ר

שיקופית 1

קש"ר - קשב ושיח מוגן רב תרבותי:
הקשבה טרנספורמטיבית בהקשר רב תרבותי
המטרות:

- ליצור שיח מוגן ולאפשר אותו
- להשתמש בכוחה של ההקשבה לטרנספורמציה ביחסים רב תרבותיים
- ליצור סיפורים אלטרנטיביים על נושאים קונפליקטואליים בין קבוצות בישראל
- לפתח שיח במערכת החינוך

שיקופית 2

מקורות

- טיפול משפחתי
- גישה נרטיבית
- גישור נרטיבי וטרנספורמטיבי
- Public Conversations Project

שיקופית 3

תיאור התכנית

- אוכלוסיית היעד: קהילות, אנשי מקצוע, צוותי בתי ספר ותלמידים
- מספר משתתפים גמיש לפי בניית התכנית
- מספר המפגשים: לפחות עשרה של שעה וחצי, רצוי: סדרה ארוכה יותר או מפגשים ארוכים יותר
- בפועל הופעל עם פסיכולוגים, יועצים חינוכיים, סטודנטים, תלמידים מכיתה ו' ומעלה
- בהפעלה עם תלמידים כדאי להתחיל בקבוצות הומוגניות ולהמשיך בקבוצות הטרוגניות

שיקופית 4

ועדת גישור רב תרבותית ורב לאומית

- כוללת יועצים ופסיכולוגים בשפ"י
- קיימת כבר מספר שנים
- מפעילה תכניות שונות
- הרעיון לתכנית שאנו מתארים כאן עלה בוועדה זו

שיקופית 5

עקרונות ותיאוריה

- עקרונות שונים
- מתחומים שונים: פילוסופיה, היסטוריה, סוציולוגיה, פסיכולוגיה, אנתרופולוגיה וניתוח ספרותי
- עקרונות שמשמעותם: יותר גמישות, יותר אפשרויות, יותר בחירה

שיקופית 6

1. עקרונות המשמעות

- האדם הוא יצור נותן משמעות
- האדם הוא יצור מכונן עצמית (ולא רק נדחף ובעל צרכים)
- האדם הוא בעל בחירה

שיקופית 7

2. עקרונות הרב סיפוריות

- המציאות רבת סיפורים
- תמיד יש סיפור פוטנציאלי שיכול להיות מועדף (טוב יותר)
- מתאים לגישות פוסטמודרניות

שיקופית 8

3. עקרונות ההבניה החברתית

- הזהות מעוצבת תמיד בסביבה החברתית, ולא רק בסביבה האינדיבידואלית
- הנרטיבים והפעולות של אנשים מושפעים ומעוצבים על ידי נורמות ושיח חברתי ותרבותי

שיקופית 9

4. עקרונות השפה כמעצבת המציאות

- השפה לא רק מתארת "מציאות", אלא יוצרת אותה
- שימוש בשפה מוחצנת וחקירת היחס בין האדם למושגים
- האדם הוא לא הבעיה. הבעיה היא חיצונית לאדם

שיקופית 10

5. עקרונות השיוויוניות והשיתופיות

- הפונה, המשתתף והתלמיד הם המומחים לתוכן חייהם
- המנחה, המורה, ו/או בעל המקצוע מומחים לתהליך
- המנחה, המורה, ו/או בעל המקצוע לא במרכז

שיקופית 11

6. עקרון ה-DNA

- ככל שנהיה ספציפיים יותר כך נהיה אוניברסליים יותר (מינושין)
- לא משנה באיזה נושא או חלק מהסיפור של האדם ניגע - הקוד קיים בכל תא ותא

שיקופית 12

פרקי התכנית

- פרק א': סיפורי חיים - סיפורים תרבותיים שורשיים מהם אנו שואבים כוח
- פרק ב': הדהוד - סיפור נוגע בסיפור
- פרק ג': הצהרת כוונות - מטרות השיח על נושאים במחלוקת
- פרק ד': שיח מוגן - יצירת כללים לקשב ולשיח רב תרבותי
- פרק ה': 'אי ידיעה' - שאלות מתוך עמדה של התעניינות וסקרנות
- פרק ו': הזהות הקבוצתית - השתייכות קבוצתית כמשפיעה על הזהות האישית
- פרק ז': 'כנס השדים' - החצנת הבעיה חלק א: הכרת הרגשות והשפעתם
- פרק ח': שאלות של השפעה יחסית - החצנת הבעיה חלק ב': מגבלות השפעת ה'שד' על האדם והשפעת האדם על הבעיה

שיקופית 13

פרקי התכנית - המשך

- פרק ט': נקודות האור - לחפש את היוצא מן הכלל החיובי והמעצים לסיפור הקונפליקטואלי הבין תרבותי
- פרק י': להיות במרכז ובשוליים - השפעת השיח החברתי על קונפליקטים בין קבוצות
- פרק י"א: ערכי אבותינו - בירור הסיפורים ההסטוריים כבסיס לבחירה ערכית
- פרק י"ב: להיכנס לנעליים של האחר - ראיית הדברים מהזווית של בן הקבוצה האחרת
- פרק י"ג: טווייט סיפור בין תרבותי מועדף - עיבוי נקודות האור ויצירת סיפור חלופי מועדף
- מפגש י"ד: סיכום פיוטי

שיקופית 14

פרק א' - סיפורים תרבותיים

- סיפורים תרבותיים שורשיים
- יצירת הקשבה נרטיבית
- שימוש בשפה קרובה לחוויה

- עקרון ה-DNA בפעולה
- יצירת התחברות בין המשתתפים

שיקופית 15

פרק ב' - הדהוד

- סיפור נוגע בסיפור - הדרך להגיב
- מה נגע בך? מה דיבר אליך?
- עיגון כפול - הייה ספציפי במה ששמעת ובמקום שזה נוגע בך
- לאן הוביל אותך מה ששמעת?
- איזו שאלה סקרנית יש לך על מה ששמעת?

שיקופית 16

פרק ג' - הצהרת כוונות

- מה הייתם רוצים שיקרה בשיח על נושאים קונפליקטואליים בין תרבותיים?
- מה לא הייתם רוצים שיקרה בשיח על נושאים קונפליקטואליים בין תרבותיים?
- למה? ולאילו ערכים ומטרות מתאימות העדפות אלו?

שיקופית 17

פרק ד' - יצירת כללי שיח-מוגן

- באילו סיטואציות הרגשתם נוח לדבר על נושאים קונפליקטואליים ובאילו לא?
- אפיון סיטואציות אלו
- יצירת רשימה של כללים שיאפשרו שיח מוגן:
- לדבר עבור עצמו - לא בהכללה ולא על האחר
- ללא שיפוטיות וביקורת
- חלוקת זמן שווה ואי היכנסות לדברי החבר
- יצירת הסכם על איך, מתי ועל ידי מי יישמרו הכללים

שיקופית 18

פרק ה' - שאלות של אי-ידיעה וסקרנות

- לימוד הנחיות לעמדה של אי ידיעה:
- לא להניח לנאמר ולנשמע
- לא למלא את הסדקים בסיפור, אלא לשאול אודותיהם

- לפרק מושגים מוכרים
- לימוד שאלות פותחות ומסקרנות
- מודעות לקולות היודעים המפריעים לאי הידיעה

שיקופית 19

פרק ו' - הזהות הקבוצתית

- הזהות הקבוצתית המועדפת שלנו ומשמעותה
- זכרונות של אירועים משמעותיים בהתפתחות הזהות
- אנשים משמעותיים שתרמו להתפתחות הזהות
- השתייכויות שונות של הזהויות שלנו

שיקופית 20

פרק ז' - החצנת הבעיה

- תרגיל - כנס "שדי הבעיות"
- החצנת הרגשות הקשים הבין תרבותיים
- אדם משחק את הבעיה
- לימוד שאלות לשיחה מחצינה:
- שיום
- שאלות של השפעה יחסית של הבעיה
- הערכה
- הנמקה
- מיקומן של בעיות בשיח החברתי והתרבותי

שיקופית 21

פרק ח' - השפעת האדם על הבעיה

- איפה משפיע האדם על הבעיה - שד?
- יחסיות של השפעת הבעיה
- הכר את האויב: אולי יש בו מאפיינים רצויים
- איפה 'השד' לא מצליח? ומה עושה האדם בשביל כך?

שיקופית 22

פרק ט' - נקודות האור והיוצאים מן הכלל

- הנחיות למציאת "יוצאים מן הכלל" - 'איים ירוקים'
- כל בעיה היא חלום שנבלם

- תמיד יכול להיות רע יותר, אז למה לא?
- אפליה מתקנת ל'טוב'
- תרגיל - מהדהדים 'מצאו את מירב היוצאים מן הכלל בסיפור הקשה ביחסים בין תרבותיים

שיקופית 23

פרק י' - להיות במרכז ובשוליים

- הכוח המסורתי לעומת הכוח המודרני
- השפעתם של "שיחים" חברתיים מועדפים על קבוצות שוליים
- מתי הרגשת בשוליים ומתי מועדף?
- איך לוקחים על עצמם המועדפים אחריות?

שיקופית 24

פרק י"א - ערכי אבותינו

- ליבון של הקשר הרב דורי
- ליבון ערכים ומשמעות
- מה בוחרים לשמור ומה בוחרים לנטוש?
- איך מיישמים את הערכים הנבחרים בחיי יום יום?

שיקופית 25

פרק י"ב - להיכנס לנעליים של האחר

- דברים שרואים משם לא רואים מכאן
- כל אחד יכול למצוא את הקול המופנם של האחר
- התנסות נוספת בשאלות סקרניות

שיקופית 26

פרק י"ג - עיבוי היוצא מן הכלל וטוויט סיפור אלטרנטיבי

- סיפור הוא רצף של אירועים לאורך זמן עם תמה ודמויות משמעותיות:
- ציר הזמן
- ציר פעולות
- ציר משמעות
- ציר תחומים
- ציר חברתי - שיחות 'קישורי חיים' re-membering.

שיקופית 27

פרק י"ד - סיכום פואטי

- מה דיבר, נגע, הדהד בתהליך?
- ליקוט נקודות האור בתכנית
- עוד דרך לעריכה של סיפור חלופי מועדף

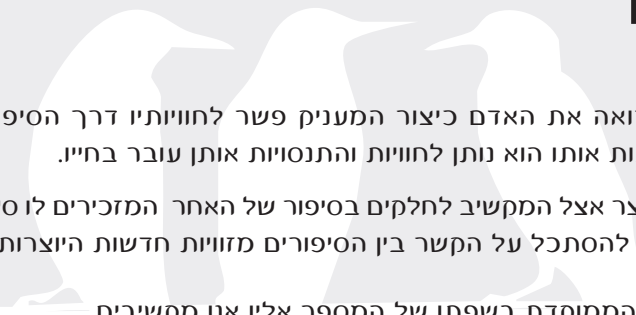
- שימוש בכתיבה פואטית ככלי מעצים
- שימוש במסמך כתוב כעיבוי החוויות

שיקופית 28

אפשרויות לסדנאות ולימי עיון קצרים

- פאנל
- סרטים
- קבוצות גדולות
- שימוש בכללי שיח מוגן
- שימוש בכללי הדהוד
- חלוקה לקבוצות עבודה קטנות ושיתוף במליאה

מילון מושגים

גישה הנרטיבית:	גישה הרואה את האדם כיצור המעניק פשר לחוויותיו דרך הסיפור אותו הוא מספר והמשמעות אותו הוא נותן לחוויות והתנסויות אותן עובר בחייו.
הדהוד:	ההד שנוצר אצל המקשיב לחלקים בסיפור של האחר המזכירים לו סיפור אישי. כך נוצרת אפשרות להסתכל על הקשר בין הסיפורים מזוויות חדשות היוצרות מציאות חדשה.
הקשבה נרטיבית:	הקשבה הממוקדת בשפתו של המספר אליו אנו מקשיבים.
החצנת הבעיה:	הפרדה בין המספר לבעיה/לרגשות הקשים, המאפשרת התבוננות ממרחק על הבעיה. בחירה באיך ועד כמה האדם יכול להשפיע על הבעיה.
השלה:	דחיקה לשוליים של קבוצות אחרות.
כניסה לנעליים של האחר:	נסיון לראות את הסיפור של המספר מבלי לכפות עליו את הבנותינו ופרשנותנו.
נקודות אור (איים ירוקים, רגעים נוצצים תוצאות ייחודיות):	התמקדות ברגעים, חלקים או זוויות חיוביות שבסיפור שמתוך קיבוץ סידרה או מקבץ שלהם ניצור סיפור אלטרנטיבי חדש ומעצים.
סיפור חלופי מועדף:	איסוף כל נקודות האור למארג סיפורי חדש ע"י עיבוי המשמעות שלהן בחיינו.
עמדת אי ידיעה:	הקשבה מלאה לסיפור של האחר ללא דעות קדומות, הנחות, השערות ושיפוטיות.
שאלה סקרנית:	שאלה פותחת המנסה להשתמש במינימום בהנחות או בפרשנות לגבי הנשאל.
שאלות של השפעה יחסית:	שאלות על ההשפעות של רגש/מחשבה/תפיסה/שיח-תרבותי על האדם ושלו עליהן.
שד הבעיה:	מטאפורה לדרך בה אנו רואים בעיות ורגשות קשים כחיצוניים לאדם.
שיח חברתי (discourse):	הנורמות, והציפיות המקובלות, ההתנהגות המקובלת שמהווה קריטריון לצורת החשיבה וההתנהגות של אנשים. באופן אחר ניתן להגדיר זאת על ידי שלוש השאלות הבאות: מה נאמר? מי אומר זאת? ובאיזו סמכות.
שיח מוגן:	מרחב שיחה הנוצר ע"י הבניית כללים המאפשרים זהירות והגנה למשתתפים.
שפה קרובה לחוויה:	שימוש בשפה של המרואייין בניסוח שאלות ותגובות לדבריו.
תרבות דומיננטית:	התרבות שערכיה והנורמות שהיא מתווה הם המרכזיים בחברה נתונה.

רשימת ספרות מומלצת הקשורה לנושא

Chasin, R., Herzig, M., Roth, S., Chasin, L., Becker, C., & Stains, R.R. (1996). From diatribe to dialogue on divisive public issues: Approaches drawn from family therapy. *Mediation Quarterly*. 13(4). Pp. 323-344.

Shalif, Y. (2005). Creating Care-full listening and conversations between members of conflicting groups in Israel: Narrative means to transformative listening, *journal of systemic therapies*. Vol. 24(1). Pp. 35-52.

Winslade, J., & Monk, G. (2000). *Narrative Mediation: A new approach to conflict resolution*. Jossey-Bass Publishers: San Francisco.

אתרים באינטרנט (על נרטיב ודיאלוג):

www.dulwichcentre.com.au

www.narrativeapproaches.com

www.eftc.info

www.publicconversations.org

www.narrativetherapylibrary.com

www.thataway.org